

Симо Пургић

ЧЕТВРТА ЉУБАВ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

За моју унуку Аријану:

„Рекао ми је да се та његова књига
назива *Књига од песка*, јер ни тој књизи
ни песку нема почетка ни краја.
(...) Није могуће, али ипак јесте.
Број страница ове књиге је управо бесконачан.
Ниједна није прва, ниједна није последња.“

(Борхес: „Књига од песка“)

Увод

Зашиљи оловку и све запиши – заповедила ми је савест, упрегнута у памћење... И – ево, записах! Не знам да ли ће неком избирљивом читаоцу ући у главу да сам то ја, и да су то заиста моја сећања. Ако неко и посумња у веродостојност овога што је написано и помисли да сам све измислио, можда и преписао од неког ко је имао истоветну судбину – молим избирљивог читаоца да ми поверује – ово је мени помогло да сазнам ко сам; како сам одрастао, куда сам лутао, с ким сам се дружио, кога волео, кога презирао, ко ме је изневерио и ојадио, а ко усрећио.

Нико на овом свету, па ни ја, није могао да бира време у ком ће се родити, ни где ће се родити, ни прилике и услове у којима ће одрастати и сазревати. Ништа није зависило од мене; ни о чему нисам могао одлучивати, увек су о мени други одлучивали... Како је и могло бити другачије, када су климави темељи мог детињства грађени по домовима за ратну сирочад... Са седам година запамтио сам терор Информбироа, у памћење ми је урезано како се то зло обрушило на мене и драге људе и њихове породице. Чини ми се да је баш то време приметно и трасирало у мени презир према комунизму и његовим вођама – мада, нажалост, и ја сам постао комуниста...

Доживљена и преживљена различита очајања, пролазак кроз мистична и болна дешавања, која се ни у сну не могу снити, рећи ће вам да је моја стварност гора од фикције, и да ништа није случајно, већ је све унапред одређено... Нисам се усуђивао да стварност исповедам блиским људима, да се зло не би отелотворило, или да саговорника не бих извргнуо сумњи да сам скрајнуо памећу. Искрено, био бих најсрећнији када би ми виша сила дала разум и снагу да оно што је минуло заборавим, уз оно наше: „Било па прошло, не поновило се!“ Мада, и мој очај и све несреће, могле би послужити као наравоученије да човек увек истраје, јер и од горег увек постоји горе...

Велики Гете је записао да је то – што је рођен и одрастао у време када су се на светској позорници одигравали знаменити догађаји – његово преимућство... Велики Гете, а да је живео у време пошаста нацизма, фашизма и комунизма, ту мисао не би изрекао. У његово време није било толико ратова и моћног оружја, медијске пропаганде и надасве такозване борбе за људска права. Напречац би преминуо кад би видео да о људским правима одлучују људи без људскости.

Империјалисти, опседнути својим интересом, убеђени су да све то што чине и стварају, исправно је и од Бога дозвољено. Ни тај Бог, коме се моле, не може их уразумити и уверити да то што чине – ђавоље је дело...

Пред улазак у трећи миленијум, безочни човек је срзао и понизио своју врсту. Најбољи пример јесмо ми који смо се клели у братство и јединство, а потом бесомучно јурнули једни на друге, до самог

истребљења... Еј, људи, ко смо ми, где нам је разум, где је сазнање о оном што је минуло? После четири године бруталних и трагичних збивања, има ли неко кога је стид што је учествовао у свему томе? Има ли неко ко није нанео неку неправду или бол неком другом? Је л' има неко ко није лагао или прећутао оно што се морало, по правди Више силе, рећи? Ја, ево овде, пре него почнем са писанијом ове истините приче, зацело изјављујем да никад, никад не бих пожелео да живим исти живот на овом проклетом простору, па макар био Гилгамешовог века. И у сну се згражавам, кад ме походе неки доживљени и преживљени догађаји. Понекад, и сама помисао на ту репризу уводи ме у очајање и сав се стресем од неког јада. Да, прошлост наша је злокобна и грозоморна, али и као таква, ничему нас није научила, напротив – увек нас је везивала за зло и настојала да га прогресивно умножи. Стога сам и сам обесхрабрен овим што исписујем, јер нисам сигуран да ово неће неког погодити, или загорчити укус пристојног читаоца.

Елем, било како му драго, чврсто сам одлучио да све ово ставим на папир, јер моја прича је моја аутотерапија. Препричавам, јер препричавањем догађаји постају уобичајени; патње, свакојака страдања, срамоте, као и сама смрт, лакше се поднесу...

Главни јунак ове стварне приче, главом и брадом сам ја – Манојло Мане Латасовић. Као и друга деца, јадно сироче, још од самог дечаштва сањарио сам о некаквој срећи у животу, као да сам сам себи прорицао будућност – да ћу свршити велике школе, да ћу се

срећно везати са оном коју волим, имати много деце; да ће ми све у животу тећи потамам као мед и млеко... Од зала и било каквих других недаћа и несрећа, ни помена. Ни дан-данас не знам на чему се темељила срећа о којој сам сањарио, када смо и ја, као и читава моја ратна генерација, рођени и стасавали у злим годинама и веома оскудном поратном времену. У времену тврдог марксизма и крутог тоталитаризма, нашој извештаченој срећи и љубави темељ је била наша младост и ослобођена отаџбина у којој смо одрастали и стасавали у људе. Од раног детињства учили су ме и у главу ми утвљивали да су сва моја срећа, љубав и благостање везани за најсрећнију Отаџбину и њеног вођу! Поглавито, ми у војним школама били смо под присмотром система и идеологије, па смо и учени да су партија и вођа испред свих и свега. У нашем образовању никад се није полазило од основног моралног начела да је сваки човек, који ходи по земљи, вредан поштовања, и да нико од нас на овај свет није дошао ради себе самог... Једнакост је била фарса, јер су и малодобна деца знала да су партијци и њихове вође, много изнад осталих смртника...

Ипак, да се вратим причи о мом животу. После свега оног што сам доживео и преживео, могу да кажем да не постоји јасна линија између добра и зла, и да је релативна, као и истина или правда. Из мог властитог искуства тврдим да је мудрому човеку довољна само мала доза здравог разума да би зло преобратио у добро и тиме постао срећан. Ето, баш сва та замршеност би требала бити некакав темељ овој књизи. Поведат ћу

о томе, али ћу предност дати љубави и племенитим људским осећањима, док ћу зло (мржњу) и оно што из тога проистиче, помињати тек колико ова књижевна форма захтева.

Као што сам рекао, врата приче отварам поновним доласком на овај свет. Да не бих себе поистоветио са надљудским бићима, о оном свету нећу ништа поведати. Оно што је главно и оно у што не треба сумњати, одиграло се у овом стварном свету. Ипак, причу ћу почети мојим другим рођењем, јер оно ми је сврсисходније – за почетак ове писаније.

Изјављујем – заклетву ћу изоставити, јер код моје генерације испоставило се да ни заклетве ништа не значе – исповедам једну стварну, у исти мах ужасну и крајње поучну причу о битисању на два света. Прича ће вас уверити да на овом свету ништа није случајно.

Како се ради о стварним догађајима, људском моралу и осећањима, надам се да ће ми Виша сила покренути оловку тамо где она буде запела.

Повратак с оног света

Био је двадесет и осми дан месеца јуна, Видовдан 1988. године, када сам се пробудио, или је можда прикладније рећи – прогледао. Очни капци су ми се аутоматски подигли, као да их је нагоре повукла нека невидљива рука; светлост ме је одједном преплавила

и у први мах нисам могао да се одбраним и снађем од тог блеска... Заслепљеност је трајала пет-шест секунди. Пред очима ми је потом постало све нормално. Прво сам видео плафон и на њему вентилатор који се лено окретао, а поглед ми је затим прешао на супротни зид и зауставио се на великом часовнику кружног облика. Часовник је малко дебљи од класичног плитког тањира, можда мало и већег обима; бледо плаве боје, по бочном делу обвијен црном линијом, која се уклапала у фин дизајн са арапским бројевима и казаљкама исте боје. Беше окачен високо, тик испод плафона. Не знам што ми се поглед заковао за часовник, код толико других ствари у светлој соби? Када сам видео и уочио да се трећа дугачко-танка казаљка, као влас из коњске гриве, покреће – схватио сам да се ради о справи која мери време. Видео сам да је седам часова, али још нисам могао одгонетнути назив те справе. Владала је гробна тишина, само је нешто, тек чујно, зујало и тај звук ми беше потпуно непознат. Ваздух је био сладуњав и заударео је на нешто неразговорно. Потом су очи, радознало, почеле да разгледају по одаји и на сваком предмету малко се задржавале. У правцу изнад сата, о плафон је био окачен бели лустер из којег је долазила блештава светлост. Окренем главу. Са моје десне стране видим још један кревет; висока плава цев је стршила уз кревет, високо; на врху савијена и окачена цевастим троуглом. Такав троугао исте плаве боје (очи су ми пријањале за плаву боју) уочих и изнад моје главе. Опет окренух главу на десну страну и тада на кревету испод плавог троугла видех човечију чупаву главу... Тело, нарочито

грудни кош, видно се истицало испод смакнутог белог чаршафа којим је било прекривено, као и моје... Зурио сам у лице на којем беше прикачена дебела сива цев и много танких каблова различитих боја. Нешто ме нагну да овлаш пређем дланом преко мог лица, прсти се спетљаше о нешто глатко, те схватих да и на мојој глави има тих каблова, али поред свега што је окачено, на лицу опипах и маље, што ми у први мах беше чудно. Осврћући се околу, за око ми запе цевчица која беше везана за штисаљку на кажипрсту десне руке. У први мах дошло ми је да их све почупам, али нека мисао ме одврати да то не урадим. Погледом сам лутао лево, десно и испред; видим наткасле поред мог и његовог кревета, двоја врата са десне стране, зидове, сивкаст патос ишпартан црним линијама; све што видим, познато ми је, али ничему не знам име. Наједном, помислих: „Боже драги шта се то са мном дешава?“ Изузев главе, не знам да ли сам се усудио да померам било који дио тела. Тада сам, а на то ме потакао неки необјашњив страх, спонтано испустио гласно и отегнуто: „Ооооооој.“ На шта је то личило, то једино знају они који су то чули у другој просторији. Одмах после тога, као да је неко био испред улазних врата, врата се нагло отворише и у соби се указао човек потпуно седе косе у белом мантилу. Стајао је поред других врата, (врата од купатила и тоалета) гледао ме разрогаченим очима, онда се вратио до отворених врата и неком гласно довикнуо: „Зовите доктора Карла, Манојло се вратио из коме!“ Разумео сам шта је рекао, али не познајем ни њега, ни то име које је поменуо. Потом је пришао мом кревету, ухватио ме

за руку на којој беше штисаљка и почео да ме опипава и запиткује. Чујем шта каже, чак и разумем неке његове речи, али ја уста не отварам, у ствари, не знам шта бих рекао, само сам га немо гледао... Утом, у собу је ушао други човечуљак, брадоња, такође у белом мантилу... Брада седа, а наочари тамног оквира... Прилазећи мом кревету, гласније је рекао: „Мане, соколе, пријатно си нас изненадио!“ Још је нешто рекао, чега се не сећам. Очима сам пратио њихове збуњене покрете, али уста нисам отварао. Тада ме брадоња ухватио за руку, унео ми се у лице, из цепића на грудима извадио је нешто као оловка, на врху је засветлело, прстима ми је размакао очне капке, ону светиљку примакао уз саму глеђ, светлио у једно, а потом у друго око. Док је он завиривао у моје очи, онај седокоси му је рекао, да сам испустио неки неразговоран глас пре него је он ушао у собу, али да после тога ништа нисам проговорио. Брадоња је батеријицу окачио у цепић, погладио ме по челу, гласно пуцнуо прстима, повио главу према мени те гласније, али отегнуто питао:

„Мане, чујеш ме? Соколе мој, кажи нешто. Кажи, шта осећаш? Реци – оооо.“

Гледао сам га, а након одређене паузе поновио сам његове речи:

„Мане, реци још нешто? Кажи, шта осећаш? Реци му!“

Одмахнуо је главом, погледао у оног другог, мало су поћутали, а онда је опет упитао:

„Мане, знаш ли где си?“ Опет сам поновио његове речи, али ни реч више.

„Шта видиш горе?“ показао је руком на сат.

Опет сам поновио: „Шта видиш горе“, малко застао па истиснуо: „Седам и двадесет!“

Брадоња се трзнуо и рекао оном другом: „Колега, овде се не ради о тоталној амнезији, видиш, он бројеве памти“. Потом, прстом је показао на плочицу која му беше окачена о џепоу у који је ставио батеријицу, а ту беху окачене још неке оловке, те ме питао: „Мане, шта пише овде?“

Опет сам поновио његове речи, гледао у његов прст, иако ми беше тешко да усредсредим поглед, нешто ми се је удуплавало, али након извесног времена сам рекао – Карло!

„Богати, па ово је чудо, он памти и бројеве и слова, а ниједне речи не проговара. Ово је нешто са чим се први пута суочавам у тридесетпетогодишњем искуству“ - рекао је брадоња.

Потом ме ухватио за десну руку и упитао: „Како се зове ово што ја држим?“ Ја опет ко папагај понављам његове речи, али не дајем одговор. „Рука, Мане, ово је твоја рука.“

Опет понављам, а он уносећи ми се у лице пита: „Кажи нам како се зовеш?“

Нисам ништа проговарао, али јасно сам разумео шта ми је рекао.

Наставио је истим тоном: „Мане, знаш ли где се налазиш, знаш ли ко смо ми?“

Нисам поновио његове речи, ћутао сам, а он је, опет уносећи ми се у лице, рекао:

„Налазиш се у Војној болници у Загребу. Имао си тешку саобраћајну несрећу. Разумеш ли шта сам ти рекао?“

После мале станке, изговорио сам: „Разумеш ли...“, па сам на то неким чудом истиснуо: „Војна болница... Саобраћајна несрећа... Разумеш ли...“ Нешто необјашњиво ми је кочило и ометало језик.

Онај, што је први ушао, рекао је: „Колега, ово је веома чудно, по овом што памти слова и бројеве, не бих се усудио да кажем који део мозга је страдао.“

Брадоња, држећи прст преко уста, (разумео сам шта то значи) након неколико секунди је упитао:

„Мане, колико је сати на часовнику?“, показао је руком на зидни часовник. Поновио сам његове речи и са задршком додао: „Седам и тридесет!“

„А знаш ли ко сам ја?“ - уследило је његово питање. Опет сам поновио његове речи, мало застао па изговорио отегнуто: „Ка-рло!“

„Слушај Мане, ја знам да ти много тога разумеш, немој понављати моје речи, већ само кажи кратко да или не, или климни главом.“ Потом је, уневши ми се у лице, питао:

„Знаш ли овог човека поред мене?“

Опет сам покушао да поновим: „Знаш ли овог“ онда сам застао те истиснуо: „Не, не...!“

Насмешио се, изгледа да је био задовољан што сам дао и такав одговор.

„Мане, сад ћемо да ти испитамо рефлексе, да видимо да ли ти нерви функционишу.“

Седокоси ми је одстрањивао оне цевчице, док је Карло стајао иза мојих ногу, па наједном тргнуо чаршав којим сам био прекривен. Тада сам видео и схватио да сам потпуно го, али то ми није причинило никакву неугодност. Карло је почео пословати око мене. Нечим оштрим ми је парао по табанима на шта сам се жапао. Онда ми је подавио ногу, па неким чекићком куцкао по колону, потом је то урадио и са другом ногом, онда ми преклапао руке и дизао их наспрам главе, куцкао по лактовима, па шилом парао и по длановима, на шта сам се поново жапао. После тога, један тренутак ме је посматрао као сасвим непознат предмет, потом је из цепа извадио нешто као женски кармин за усне, само што је ово било тамне боје, одвио га и затупљени врх ми потурио под нос. Запахнуо ме је неки опор и страшно непријатан мирис, па сам му хитро и грубо одгурнуо руку. Тада ми је одстранио и штисаљку са кажипрста те ме нежно усправио у седећи положај, спутивши моје ноге на патос. Обојица су ме придржавали и помогли да се усправим на ноге. Малко су одмакли руке од мога тела, пустили су ме да сам мало стојим. Кад су се уверили да чврсто стојим, седокоси ме је ухватио за руку, као дете кад учи ходати, и повео према супротном зиду. Насред простора ме је пустио и показивао руком, да сам идем до врата. Нисам га одмах разумео, онда ме он окренуо према вратима и поново заповедио показујући правац куд да идем. Сам сам отишао до врата, а онда ме је он обрнуо, па показао руком према кревету. Сам сам прешао и тај пут, чиме је он зацело био задовољан.

После тих радњи са ходањем, пришао је Карлу, с друге стране кревета, и рекао:

„Колега, његово тело је потпуно у функцији. Он нема неуропатолошких последица. Очи су му малко укрштене, али искуство ми казује да ће се то брзо исправити.“

Утом се у просторији појавила једна жена у плавом мантилу, с белим повезом на потиљку. Карло јој је рекао: „Доведи берберина да га обрије, окупајте га, обуците и пребаците га у собу број двадесет шест. Пажљиво га нахраните. Ви, колега, његовој жени дојавите да јој је муж дошао свести.“

Отишли су до врата и ту су нешто разговарали, веома тихо, што ја нисам могао чути. Потом су сви изашли из просторије. Једна жена се убрзо појавила са нарамком одеће, а потом је у собу ушао ситан човечуљак у белом мантилу и са црном ташном. Тај је одмах гласно питао како сам, а потом ме онаквог голог одвео у купатило. Поред лавабоа је ставио столицу и заповедио да седнем, а потом је укључио машиницу и трљао ме по бради и образима. Потом ми је насапунао лице, трљао, па остругао бријачем; прешао преко лица мокрим рукама, затим обрисао ручником који му је био око врата, малко се измакао па рекао:

„Ето те, Мане, ко момак за женидбу!“ Из своје ташне извадио је огледало величине свеске и поткучио ми пред лице. Гледао сам у своје сопствено лице, али нисам могао да се познам. Чим је берберин изашао ушла је она жена, помакла ме у крај просторије, одврнула туш и почела ме купати као малодобног дечака. Кад

ме насапунала и поново одврнула воду, одузео сам јој туш-батерију и сам се полевао док нисам одстранио сапуницу. „Одлично, то ниси заборавио“, узвикала је смејући се. Она је заврнула воду, додала ми пешкир и показала како да се сам обришем. Схватио сам шта треба да урадим, обрисао сам се и изашао из купатила. Заповедила ми је да седнем на кревет, прво ми навукла беле гаће и поткошуљу, а потом и пругасту пиџаму, те ме почешљала као дечачића. Док је пословала око мене понешто ме је запиткивала, али чим је видела да понављам њене речи, одустала је. На крају је гласније рекла:

„Остани тако, зачас ћу се вратити!“

Изашла је. Седећи на кревету гледао сам ону људску прилику што лежи непомична у кревету наспрам мене. Не знам је ли жена или мушкарац и да ли је уопште жив. Болничарка се вратила, ухватила ме за руку и повела са собом као дете које је тек проходило. Личили смо на васпитачицу и дете у обданишту. Био сам стабилан на ногама, али сам имао ситан корак, и ноге више вукао по патосу, као да сам заборавио нормално корачати. Ишли смо ходником, тик при самом крају, отворила је врата са десне стране и увела ме у собу. „Ево, Мане, ово је за сада твоја соба!“ Унутра је био кревет без штангле, до кревета је ормарић, испред сто и једна столица са наслоном, а на супротној страни велики прозор с којег се пружао леп видик. Повела ме је до супротних врата, отворила их и гласније говорила показујући руком: „Ту је тоалет! Кад имаш потребу за нуждом, а ту је и туш за купање. Кад сам сео на кревет, донела ми је чашу воде. Знао сам шта

треба да урадим, иако нисам осећао потребу; узео сам чашу из њене руке, принео је устима и нагео и похотно испио до дна. Нека кап је отишла куд не треба, па сам се гадно закашљао. Укорила ме је што сам воду тако похотно искапио. Питала ме хоћу ли јести, показујући то и покретом руке. Нисам ништа одговорио, али на крају сам главом дао знак да хоћу. Показала је да седнем за сто. Жустро је изашла из собе, вратила се брзо са послужавником на којем је била чинија са супом. Како сам још седео на кревету, она је пред мене гурнула сто, на њ ставила послужавник, и почела ми супу кашиком приносити устима. Након принесене две-три кашике, ја сам зграбио кашику и сам почео халапљиво кусати. Она је поново изашла, па се опет појавила са тацном на којој је био тањир са пире кромпиром и ситно исецканим месом. Биле су и две шните хлеба и чаша жутог сока. Испред мене је склонила тацну са празном чинијом, а на то место је ставила ону тацну што је донела. Поред плавог тањира била је и пресавијена бела салвета у којој беху виљушка и нож. Чекала је да сам почнем, а када је видела да не правим никакав покрет, одавила је салвету, у руку ми тутнула виљушку и дала знак да наставим. Наставио сам нормално, само са виљушком, опет мало убрзано, али све то је указивало да око узимања хране неће бити некаквих тешкоћа. Када сам завршио са јелом, она је покупила суђе и изашла. Ја сам се опружио на кревету, гледајући у плафон; почео сам да размишљам и већ сам поимао понешто позитивно и тако су се почеле рађати прве мисли. Прва мисао је била, шта се то са мном дешава? Да, баш управо то. И

зашто су сви ови људи оволико заокупирани око мене? Ништа нисам одгонетао, али у потиљку ми је нешто кљувало са питањем: шта ми се догодило?

Након сат, можда и два, опет је дошла она жена, донела папуче, ставила их код кревета, заповедила да се усправим, назујем папуче и пођем са њом... Усправио сам се, без тешкоће, сео на кревет, али нисам ставио ноге у папуче. Она ми их је с муком навукла и питала како се то зове. Нисам јој дао никакав одговор, али нисам ни поновио њене речи. Незадовољна што нисам дао никакав одговор, чудно се осмехнула и руком махнула да пођемо. Усправио сам се и почео корачати поред ње. Ноге сам мало више одвајао од патоса, што је и госпођа брзо уочила, измакла се и пљеснула длановима: „Тако, Мане, одлично се крећеш, а сигурна сам да ћеш брзо почети и да разумеваш оно што је потребно.“ Дугачким ходником ишли смо једно поред другог и дошли до степеница. Тад ме је ухватила за десну руку и пажљиво повела низ степеник. Први корачаји низ степенице беху неугодни, али убрзо отпочех, скоро нормално. Опет продужавамо дугачким ходником, па скренусмо у једну просторију с леве стране, велику просторију, која беше спортска сала. Обишли смо два пута унаоколо, па се поново вратили истим путем. Довела ме до кревета, помогла да се испружим, пребацила преко мене покривач, осмехујући се рекла је да се одморим, јер ћу убрзо добити веома важну посету. Изашла је из собе и пажљиво затворила врата.

Опет сам сам. Наузнак са прекрштеним рукама на грудима, лежао сам на кревету и буљио у лустер

који беше окачен на средини плафона. По мозгу ми се поново витлало сво ово збивање око мене. Оно што су лекари говорили, много тога сам запамтио. Сећам се и читавог пута, и оног што сам видео док ме водила болничарка, чак се сећам и њених речи. Сада сам, донекле, био и свестан да са мном нешто није у реду, али никако нисам повезивао због чега је сва та ужурбаност око мене. Не знам колико сам остао тако, било је поприлично вруће, кроз прозор сам видео гране високог дрвећа, устао сам и пришао прозору, који беше као окно у авиону само већих димензија, али ми није падало у мисао да га отворим, већ сам кроз стакло био занесен панорамом која се указала испред мојих очију. Иза дрвећа биле су поређане зграде испресецане улицама... Све се простирало у недоглед до шумовитог узвишења. Знао сам о чему се ради, али никако нисам могао одгонетнути да је то Загреб. Тај град сам веома добро познавао, ту сам завршио Војну подофицирску школу, али никако нисам препознавао који су то делови града које сам сад уживо гледао кроз стакло са висине, и само понешто распознавао, као кроз неки давно сањани сан. Када је шаролика панорама заробила моје очи, моју пажњу прекинуо је говор и нагли упад жене и младића у моју собу. Жена је била у трегер хаљини, боја узреле пшенице, с тамним цветовима, а високи младић у модрим фармерицама и белој мајици кратких рукава... Жена притрча к мени раширених руку, не сећам се шта је гласно изговорила, чврсто ме загрлила и почела љубити у образе и врат. „Мане мој драги – говорила је испрекидано – је ли могуће да си се вратио из мртвих?“

Младић је стајао поред нас и гледао, а потом је и он пришао, загрлио ме и пољубио.

„Ово је твој Олег, познајеш ли га?“ – говорила је...

Код улазних врата угледао сам и доктора Карла, њега сам одмах познао; ослоњен раменом на зид, све је посматрао са смешком на лицу... Напослетку, жена ми се откачи с врата, ухвати ме за рамена, посматрајући ме чудно, као да је хтела да се увери да сам то ја... Крупне сузе котрљају се низ њено лице... Поново ми се обеснула око врата и ридајући, говорила нешто неразговорно.

„Добро, госпођо Митро, обуздајте мало емоције, сад отпочните са питањима“, рекао је доктор, који је сад стајао надомак до нас. Гледајући га право у очи рекао сам: „А ви сте доктор Карло!“

Он се вртнуо, очито изненађен што сам то запамтио, без обзира што сам га упознао пре четири-пет часова.

„Ево, ово је још један добар знак да се код Мане не ради о тоталној амнезији! Је л' видите да је мене запамтио. Значи, после тешке коме мозак поново функционира, што је за сада најважније, а после извесног времена и памћење ће се враћати. Уверен сам у то! Сутра му ни ви нећете бити непознати. Овим се мој оптимизам удвостручио“.

Потапшао ме је по рамену. Жена се мало измакла, бришући марамицом сузе, ваљда су и њу ове речи које сам упутио доктору, а поготово његове уверљиве речи, малко олабавиле, тргла се из оног бунила као из сна, па преко емоција отпочела:

„Мане, познајеш ли мене“? Нисам поновио њено питање, као што сам то претходно чинио. Поћутао сам